

Яциковський Б. І.

*кандидат економічних наук,
заступник голови Державної комісії України
по запасах корисних копалин
з економічного розвитку та міжнародної діяльності,
Державна комісія України по запасах корисних копалин*

Yatsykovskyy Bogdan

*Candidate of Economic Sciences,
Deputy Chairman of the State Commission of Ukraine
on Mineral Resources
Economic Development and International Activities*

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГІРНИЧОДОБУВНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті висвітлено засадничі аспекти державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі та розкрито його зміст, мету і завдання. Державне регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі запропоновано розглядати як комплекс заходів держави у вугільній, нафтогазовій, металургійній, електроенергетичній промисловості та комунальному господарстві, що спрямовані на ефективне використання природно-ресурсного потенціалу, базованого на добуванні з надр корисних копалин, а також їх розвідці, розробці, первинній переробці, використанні і збуті, внаслідок чого відбуваються прогресивні зміни виробничо-послужового і структурного характеру в економіці країни та її регіонів. Охарактеризовано комплекс заходів державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі за напрямками планування, регулювання, регламентування, нагляду і контролю. Приділена увага інструментам регулювання, а саме дозвільним із відповідним адміністративним супроводом, податковим, інвестиційним. У межах визначення особливостей регламентування розвитку галузі (законодавства надрокористування) акцентовано увагу на його взаємозв'язку із програмними документами загальнодержавного і регіонального рівнів.

Ключові слова: національна економіка, гірничодобувна галузь, економічний розвиток, державне регулювання, законодавство надрокористування, природно-ресурсний потенціал.

Вступ та постановка проблеми. Теоретичне обґрунтування державного регулювання в будь-якій сфері національної економіки є актуальним дослідницьким завданням. Його ігнорування породжує безліч проблем, пов'язаних із відсутністю системного і стратегічно орієнтованого підходу до організації відносин та використання ресурсних можливостей за визначеним напрямом.

Державне регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі має здійснюватися шляхом використання конкретного управлінського інструментарію. Водночас теоретико-ідеологічне підґрунтя управлінських впливів має постійно розвиватися згідно з новими прогресивними та еколого-безпековими викликами, а також відображатись у положеннях чинного законодавства країни і нормах міжнародного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Це дослідження покликане обґрунтувати зміст державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі в теоретико-ідеологічному фокусі. Для цього поглиблено напрацювання таких авторів, як М. Мироненко [2], Л. Шкварчук [1] (загальні положення державного регулювання), Р. Біловус [11], М. Безденежна [6], І. Булгаков [13], І. Жуков [9], І. Козьяков [15], О. Леонова [5], Н. Люта [3], Л. Маланчук [16] (специфіка регулювання у гірничодобувній галузі), М. Бетца, М. Партрідж, М. Фарренб, Л. Лобаок [4], К. Лонг [12] (економіка надрокористування).

Мета статті полягає в аналізі та науковому обґрунтуванні теоретико-ідеологічних засад державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі.

Виклад основного матеріалу. Теоретичні засади державного регулювання гірничодобувної галузі із забезпеченням її економічного розвитку мають поєднувати

конкретні управлінські доктрини (бюджетну, податкову, інвестиційну, еколого-економічну, протекціоністську, конкурентну та інші) з дотриманням принципів парадигм сталою та інноваційно-технологічного розвитку. Теоретико-ідеологічна «обмеженість» державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі забезпечить ефективне використання природно-ресурсного потенціалу країни та її регіонів з націленістю на балансування інтересів суспільства, економіки та держави.

Теорії державного регулювання економіки доводять недоліки ринкового саморегулювання. Наукові дискусії з цього приводу в сучасній інтерпретації активно ведуться починаючи з початку XIX століття, з популяризацією ідей класичної економічної ідеології А. Сміта, хоча світова криза ще 1878 року змусила країни переглянути управлінські підходи [1]. Командно-адміністративна економіка передбачає тотальне планування виробничих і збутових процесів. Натомість ринкові умови змінили ідеологічні обґрунтування міри державного втручання. У більшості розвинутих країн державне регулювання не передбачає тотального поглинання економічної сфери, як було при командно-адміністративній системі господарювання; економічна політика держави тією чи іншою мірою здійснюється для підтримки соціально-економічної стабільності як на державному, так і на регіональному рівнях [2, с. 434].

Висока міра державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі актуальна для країн, які конституційно декларують, що надра є власністю народу, тому держава є уособленням інституту захисту прав народу та зобов'язана через владні структури контролювати і забезпечувати ефективне використання надр

для отримання народом необхідних благ; володіють значним природно-ресурсним потенціалом, базованим на використанні надр, у результаті чого рівень економічного розвитку є залежним від добування корисних копалин та їх експорту; вимушені контролювати процеси добування з неприпустимістю зловживань, домінування екстенсивних підходів, негативних впливів на навколишнє середовище; розвивають галузь із залученням інвестицій, розробленям інвестиційно привабливих об'єктів.

Державне регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі є специфічним. З огляду на соціальну, економічну та екологічну функціональність галузі міра державного втручання тут є вагомим.

За своїм змістом державне регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі передбачає комплекс заходів держави у вугільній, нафтогазовій, металургійній, електроенергетичній промисловості та комунальному господарстві, що спрямовані на ефективне використання природно-ресурсного потенціалу, базованого на добуванні з надр корисних копалин, а також їх розвідки, розробки, первинної переробки, використання і збуту, внаслідок чого відбуваються прогресивні зміни виробничо-послужового і структурного характеру в економіці країни та її регіонів.

Концепція державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі варіюється між двома крайніми сценаріями, такими як:

1) активне добування корисних копалин із дотриманням вимог ефективного використання природно-ресурсного потенціалу;

2) призупинення добування корисних копалин з огляду на інтереси майбутніх поколінь або на екологічні імперативи.

Все більше розвинутих країн, зокрема в Європі, вибирають варіант припинення видобутку корисних копалин на власних територіях не стільки через намагання зберегти ресурси для прийдешніх поколінь, скільки через надзвичайно жорсткі вимоги екологічного законодавства [3, с. 4]. Країни, які мають розвинуте бізнес-середовище, теж часто свідомо відмовляються від активного добування корисних копалин. Стратегічно це виправдано, адже, як свідчать розрахунки економістів за прикладом вугільної галузі, обсяги видобутку вугілля мають обернений зв'язок із процесами зростання населення та підприємницькою діяльністю, а отже, і майбутнім економічним зростанням [4]. Таким чином, незважаючи на поточний рівень розвитку країни, зокрема перебування економіки на стадії певного технологічного укладу, кінцевою ціллю державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі є долання сировинної залежності економіки.

В основу розуміння державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі закладено, що це комплекс заходів. Їх умовно розподілено за управлінськими функціями, кожен із них має своє функціональне навантаження: 1) планування (програмування); 2) регулювання (бюджетне, дозвільне, податкове, валютно-фінансове, зовнішньоекономічне, інвестиційне, антимонопольне, державної власності) та адміністративний супровід; 3) регламентування; 4) контроль і нагляд.

Заходи реалізуються через застосування механізмів та їх інструментів, основні з яких забезпечують регулювання. Особливе місце займають заходи, механізми та інструменти дозвільного характеру. Йдеться про дозволи на використання надр, що охоплюють: 1) геологічне вивчення, в тому числі дослідно-промислому розробку родовищ корисних копалин загальнодержавного значення; 2) видобування корисних копалин; 3) геологічне вивчення

нафтогазоносних надр; 4) будівництво та експлуатацію підземних споруд, не пов'язаних із видобуванням корисних копалин, зокрема для підземного зберігання нафти, газу, інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин та відходів виробництва, скидання стічних і супутніх вод; 5) створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне та рекреаційно-оздоровче значення; 6) задоволення інших потреб [5, с. 125]. Узагальнено заходи дозвільного характеру, що передбачають надання власності на природні ресурси, прав геологічного вивчення надр, їх використання та охорони або ж прав тимчасового використання, у тому числі через гірничу концесію та іпотеку. Як правило, дозволи надаються у формі ліцензій.

У межах дозвільних заходів регулювання встановлюються певні адміністративні правила – порядок надання дозволів на основі проведення аукціонів, укладання договорів та угод. Різні країни визначають свій порядок надання дозволів, однак керуються міжнародними стандартами та міждержавними угодами стосовно розробки ресурсів [6, с. 120]. На рівні держави можуть бути розроблені «примірні угоди користування надрами», які укладаються для надання дозволів видобування корисних копалин, зокрема нафтогазоносних надр, дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, зокрема з подальшим видобуванням нафти, газу, надання у користування надр із метою створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове значення, тощо [7].

У межах адміністративних правил вагоме місце займає стандартизація. Державні стандарти гірничодобувної галузі охоплюють широке коло номінацій щодо гірничих виробок, системи розробки родовищ корисних копалин, організації гірничих робіт тощо, мають важливе значення для впорядкування та стандартизації української гірничої термінології [8].

Потужним блоком заходів, пов'язаних із державним регулюванням економічного розвитку гірничодобувної галузі, є податкові. Світова практика та досвід України вказують, що популярним інструментарієм тут є рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин зі специфікацією її розміру та порядку сплати [9, с. 208]. Одним із спеціальних податків, що стягуються з господарюючих суб'єктів, які здійснюють добування та первинну переробку корисних копалин, є роялті.

З огляду на можливості фінансового забезпечення розвитку галузі зростає важливість застосування інвестиційних регулюючих механізмів. Різні країни, виходячи з концептуального бачення розвитку гірничодобувної галузі, практикують виключність внутрішнього інвестування, його домінування, паритет з іноземними інвестиціями або ж проводять ліберальну політику залучення коштів незалежно від держави походження. Ризиковість залучення іноземних інвестицій полягає у ступені контролю за надкористуванням.

Держави практикують різні підходи із залучення інвестицій. В умовах цифровізації економіки все більш популярними стають інвестиційні онлайн-платформи. Зокрема, в Україні з 2019 року активно промудється Інвестиційний атлас надкористувача як один з елементів загальної урядової політики «Open Door Policy», яка спрямована на залучення інвесторів, у тому числі іноземних, для розвитку ресурсного потенціалу України; типовий профайл кожного об'єкта містить загальний опис ділянки, координати, оціночні ресурси, попередню вартість, мінімальні вимоги до програми робіт, а також посилання на

паспорт родовища і відповідні звіти про ділянку; очоли можуть ініціювати одну із запропонованих ділянок на аукціон або номінувати будь-яку іншу ділянку за власним бажанням; також надкористувачі можуть надавати свої пропозиції і номінувати на електронні торги ділянки, які не ввійшли до Атласу [10].

До комплексу заходів державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі віднесено ті, які забезпечують регламентування. Заходи регламентування охоплюють чинне законодавство (кодекси, закони, укази, постанови тощо), а також специфічні нормативи, такі як правила (наприклад, щодо розробки родовищ), реєстри (наприклад, державний кадастр родовищ і просяв корисних копалин), переліки (наприклад, перелік корисних копалин загальнодержавного значення), фонди (наприклад, Державний фонд родовищ корисних копалин України). Заходи регламентування в сукупності формують законодавство надкористування. Часто його ще ототожнюють з екологічним законодавством з огляду на вагомість цієї сфери розвитку. Загалом нормативно-правові акти у сфері надкористування стосуються правового регулювання користування надрами (корисними копалинами) в спеціальному порядку та визначають компетенцію державних органів, виходячи зі спеціального порядку надання в користування надр [11, с. 12]. У міжнародній практиці сучасне законодавство про гірничодобування, сприяючи розвідці, розробці та виробництву мінеральних ресурсів, допомагає забезпечити переваги видобутку корисних копалин, мінімізуючи при цьому шкоду навколишньому середовищу та враховуючи посилення конкуренції за використання земель [12].

Поза регламентуванням в комплексі заходів регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі окремо виділено планування (програмування), хоча такі заходи мають між собою тісний взаємозв'язок. Йдеться про концепції, стратегії, програми, плани з їх реалізації загальнодержавного, регіонального і місцевого рівнів. Для прикладу, в Україні діє Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази до 2030 року, Нова енергетична стратегія до 2035 року: безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність та інші нормативи. Крім заходів планування законодавчого виміру, поширеними є плани практичного характеру. Для прикладу, це можуть бути плани розвитку гірничих робіт, плани розробки родовищ (квартальні, річні) та інші документи.

Специфікою регулювання економічного розвитку галузі є вагомість контролю і нагляду, зокрема щодо дотримання положень договорів та угод, підписаних на основі дозвільних документів (ліцензій). У контексті проблематики дослідження широко використовується термін «гірничий нагляд». Він створений насамперед для забезпечення промислової безпеки гірничих підприємств, хоча тісно взаємодіє з іншими функціями нагляду щодо гірничого, фінансового, земельного законодавства [13, с. 64]. За енциклопедичним визначенням гірничий нагляд – нагляд за веденням робіт, пов'язаних із геологічним вивченням, використанням та охороною надр, використанням і переробкою мінеральної сировини; у практичній сфері – це технічний нагляд на гірничих підприємствах і геологорозвідувальних партіях, який є державним контролем за правильною організацією надкористування, належною експлуатацією родовищ корисних копалин, безпечним веденням гірничих робіт та заходами з охорони надр [14, с. 592; 15, с. 130].

Варіативність заходів, механізмів та інструментів державного регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі дає змогу узагальнити її основні завдання. Якщо метою є ефективне використання природно-ресурсного потенціалу, базованого на добуванні з надр корисних копалин, то основними завданнями регулюючих впливів є конкретизовані питання розвідки, розробки, добування, первинної переробки, використання і збуту мінерально-сировинних ресурсів [16, с. 402].

Висновки. Державне регулювання економічного розвитку гірничодобувної галузі є складним процесом, що спрямований на інноваційно-технологічні досягнення та становлення галузі як конкурентоспроможної ланки в структурі національної економіки. Можливості регулювання розвитку галузі є широкими. Кожна країна повинна чітко визначати концепт розвитку і регулювання галузі та шукати шляхи до зниження сировинної залежності економіки. Система заходів державного регулювання економічного розвитку охоплює планування, регулювання, регламентування, нагляд і контроль. З огляду на регулюючі цілі, зокрема забезпечення економічного розвитку галузі, особливо гнучкими мають бути заходи бюджетного, дозвільного, податкового, валютно-фінансового, зовнішньоекономічного, інвестиційного, антимонопольного регулювання. У наступних працях автора буде більш детально розкрито особливості застосування зазначених регулюючих механізмів у гірничодобувній галузі.

Список використаних джерел:

1. Шкварчук Л.О. Формування доктрини державного регулювання економіки під впливом економічних криз. *Демократичне врядування*. 2012. Вип. 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_30 (дата звернення: 14.02.2020).
2. Мироненко М.Ю. Необхідність державного регулювання економічного розвитку у сучасних умовах. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 32. С. 433–440.
3. Люта Н.Г., Лютий Г.Г. Перспективи української геології – дерегуляція чи сталий розвиток? *Мінеральні ресурси України*. 2015. № 2. С. 3–6.
4. Betza M.R., Mark D. Partridge M.D, Farrenb M., Lobaoc L. Coal mining, economic development, and the natural resources curse. *Energy Economics*. 2015. Vol. 50. P. 105–116.
5. Леонова О.В. Набуття і припинення права на використання надр: правове регулювання та проблеми практики. *Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право*. 2011. № 1. С. 123–129.
6. Безденежна М.Ю. Спільні поклади мінеральних ресурсів як об'єкт міжнародно-правового регулювання. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 104 (1). С. 120–121.
7. Примірні угоди про умови користування надрами : Державна служба геології та надр України. URL: <https://www.geo.gov.ua/primirni-ugodi-pro-umovi-koristuvannya-nadrami/> (дата звернення: 14.02.2020).
8. Колган О., Падалка Р. Гірничі термінологічні е-словники як нагальна вимога сьогодення. *ДНТБ України*. URL: <https://dntb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/KP.pdf> (дата звернення: 21.01.2020).
9. Жуков І.М. Міжнародно-правові аспекти регулювання відносин з розробки родовищ нафти і газу. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права* : зб. наук. ст. за матеріалами I Харк. міжнар.-прав. читань, Харків, 27 листоп. 2015 р. : у 2 ч. Харків, 2015. Ч. 1. С. 203–214.

10. Запустили Інвестиційний атлас надкористувача: Волинська ОДА. URL: <https://voladm.gov.ua/new/zapustili-investiciyniy-atlas-nadkoristuvacha/> (дата звернення: 29.01.2020).
11. Біловус Р.В. Особливості правового регулювання державного контролю і нагляду за загальним користуванням надрами в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2016. Вип. 2 (2). С. 11–15.
12. Long K.R. Economics of mining law / Keith R. Long. *Nonrenewable Resources*. 1995. Vol. 4. P. 74–83.
13. Булгаков І.М. Гірничий нагляд в урядовому механізмі на теренах України в XIX – поч. XX ст. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 1. С. 58–66.
14. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол. : Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ, 1998. Т. 1: А–Г.
15. Козьяков І.М. Державний гірничий нагляд: результати реформування. *Право і суспільство*. 2013. № 2. С. 128–134.
16. Маланчук Л.О. Особливості формування державної політики щодо регулювання відносин у сфері надкористування. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління*. 2014. Вип. 1. С. 401–408.

References:

1. Shkvarchuk L.O. (2012) Formuvannya doktryny derzhavnoho rehulivannya ekonomiky pid vplyvom ekonomichnykh kryz [Formation of the doctrine of state regulation of the economy under the influence of economic crises]. *Demokratychnе vriaduvannya*. Vol. 9. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_30 (accessed 14 February 2020).
2. Myronenko M.Yu. (2012) Neobkhdnist derzhavnoho rehulivannya ekonomichnoho rozvytku u suchasnykh umovakh [The need for state regulation of economic development in modern conditions]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, vol. 32, pp. 433–440.
3. Liuta N.H. (2015) Perspektyvy ukrainsoi heolohii – derehuliatsiia chy stalyy rozvytok? [Prospects of Ukrainian geology deregulation or sustainable development?]. *Mineralni resursy Ukrainy*, no. 2, pp. 3–6.
4. Betza M. R., Mark D. Partridge M. D, Farren M., Lobaoc L. (2015) Coal mining, economic development, and the natural resources curse. *Energy Economics*, vol. 50, pp. 105–116.
5. Leonova O.V. (2011) Nabuttia i pryynennia prava na vykorystannia nadr: pravove rehulivannya ta problemy praktyky [Acquisition and termination of the right to use subsoil: legal regulation and problems of practice]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser. : Pravo*, no. 1, pp. 123–129.
6. Bezdeniezhna M.Yu. (2012) Spilni poklady mineralnykh resursiv yak ob'iekt mizhnarodno-pravovoho rehulivannya [Joint deposits of mineral resources as an object of international legal regulation]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, vol. 104 (1), pp. 120–121.
7. Prymirni uhody pro umovy korystuvannya nadramy : Derzhavna sluzhba heolohii ta nadr Ukrainy [Exemplary agreements on subsoil use conditions: State Service of Geology and Subsoil of Ukraine]. Available at: <https://www.geo.gov.ua/primirni-ugodi-pro-umovi-korystuvannya-nadrami/> (accessed 14 February 2020).
8. Kolhan O., Padalka R. Hirnychi terminolohichni e-slovnkyk yak nahalna vymoha sohodennia [Mining terminological e-dictionaries as an urgent requirement of today]. DNTB Ukrainy. Available at: <https://dntb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/KP.pdf> (accessed 20 January 2020).
9. Zhukov I.M. (2015) Mizhnarodno-pravovi aspekty rehulivannya vidnosyn z rozrobky rodovyshch nafty i hazu [International legal aspects of regulating relations for the development of oil and gas fields]. *Aktualni problemy suchasnoho mizhnarodnoho prava : zb. nauk. st. za materialamy I Khark. mizhnar.-prav. chytan, Kharkiv, 27 lystop. 2015 r. : u 2 ch. Kharkiv. Ch. 1. Pp. 203–214*.
10. Zapustyly Investytsiyniy atlas nadkorystuvacha [The Subsoil User Investment Atlas has been launched]. Volynska ODA. Available at: <https://voladm.gov.ua/new/zapustili-investiciyniy-atlas-nadkoristuvacha/> (accessed 29 January 2020).
11. Bilovus R.V. (2016) Osoblyvosti pravovoho rehulivannya derzhavnoho kontroliu i nahliadu za zahalnym korystuvanniam nadramy v Ukraini [Features of legal regulation of state control and supervision of general subsoil use in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya : Yurydychni nauky*, vol. 2(2), pp. 11–15.
12. Long K.R. (1995) Economics of mining law. *Nonrenewable Resources*, vol. 4, pp. 74–83.
13. Bulhakov I.M. (2014) Hirnychi nahliad v uriadovomu mekhanizmi na terenakh Ukrainy v KhKh – poch. KhKh st. [Mining supervision in the governmental mechanism on the territory of Ukraine in the XIX – early XX centuries. XX century]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 1, pp. 58–66.
14. Yurydychna entsyklopediia (1998) [Legal encyclopedia]: V 6 t. / Redkol. : Yu.S. Shemshuchenko (vidp. red.) ta in. Kyiv. T. 1: A–H.
15. Kozjakov I.M. (2013) Derzhavnyi hirnychi nahliad: rezultaty reformuvannya [State Mining Supervision: Results of Reform]. *Pravo i suspilstvo*, no. 2, pp. 128–134.
16. Malanchuk L.O. (2014) Osoblyvosti formuvannya derzhavnoi polityky shchodo rehulivannya vidnosyn u sferi nadkorystuvannya [Peculiarities of formation of state policy on regulation of relations in the field of subsoil use]. *Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnoho upravlinnia. Seriya : Upravlinnia*, vol. 1, pp. 401–408.

ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ОТРАСЛИ

Аннотация. В статье освещены основные аспекты государственного регулирования экономического развития горнодобывающей отрасли и раскрыто его содержание, цели и задачи. Государственное регулирование экономического развития горнодобывающей отрасли предложено рассматривать как комплекс мероприятий государства в угольной, нефтегазовой, металлургической, электроэнергетической промышленности и коммунальном хозяйстве, направленных на эффективное использование природно-ресурсного потенциала, основанного на извлечении из недр полезных ископаемых, а также их разведке, разработке, первичной переработке, использовании и сбыте, в результате чего происходят прогрессивные изменения производственно-услугового и структурного характера в экономике страны и ее регионов. Охарактеризован комплекс мер государственного регулирования экономического развития горнодобывающей отрасли по направлениям планирования, регулирования, регламентирования, надзора и контроля.

Ключевые слова: национальная экономика, горнодобывающая отрасль, экономическое развитие, государственное регулирование, законодательство недропользования, природно-ресурсный потенциал.

THEORETICAL JUSTIFICATION OF STATE REGULATION OF THE MINING INDUSTRY

Summary. The basic theoretical provisions (on the need, extent and methods of economic regulation), management doctrines (budget, tax, investment, environmental and economic, protectionist, competitive) and paradigms (sustainable and innovative and technological development) in the theoretical and ideological justification of state regulation are determined. development of the mining industry. The content, purpose and tasks of state regulation of economic development of the mining industry are revealed. It is proposed to consider such state regulation as a set of state measures in the coal, oil and gas, metallurgical, electric power industry and communal services, aimed at efficient use of natural resource potential based on extraction of minerals, as well as their exploration, development, primary processing, use and marketing, resulting in progressive changes in production and service and structural nature in the economy of the country and its regions. The purpose of state regulation is the efficient use of natural resource potential based on the extraction of minerals from the subsoil, as well as their exploration, development, primary processing, use and marketing. The concept of state regulation of economic development of the mining industry varies between two extreme scenarios - active extraction of minerals in compliance with the requirements of efficient use of natural resource potential or suspension of mining in view of the interests of future generations and environmental imperatives. A set of measures of state regulation of economic development of the mining industry in the areas of planning, regulation, regulation, supervision and control is characterized. Particular attention is paid to regulatory tools. It is proved that in view of regulatory goals, in particular ensuring the economic development of the industry, measures of budgetary, permitting, tax, monetary and financial, foreign economic, investment, antitrust regulation should be especially flexible. Within the framework of determining the peculiarities of regulating the development of the industry (subsoil use legislation), attention is focused on its relationship with the program documents of the national and regional levels.

Key words: national economy, mining industry, economic development, state regulation, subsoil use legislation, natural resource potential.